

Presentació

EQUIP DE CONVIVÈNCIA I SEGURETAT URBANA DE L'INSTITUT METRÒPOLI

Els municipis són una construcció col·lectiva que evolucionen i s'adapten a les circumstàncies i als projectes de futur. S'hi reflecteixen els canvis demogràfics, les realitats de l'habitatge, els fluxos migratoris, la riquesa, la pobresa, el veïnatge, la solitud, les tensions del dia a dia, les geografies de les activitats quotidianes, o els fenòmens de massa com el turisme. Aquest garbuix de realitats es plasma en els seus barris, incidint també en la victimització, l'activitat delictiva i la percepció de la seguretat entre la població, en la convivència i en les necessitats d'adaptació de les polítiques públiques per garantir entorns segurs i cohesionats.

El barri, com a entorn més proper, és l'espai on les persones construeixen les relacions quotidianes, des dels vincles de veïnatge fins a les xarxes de suport que enforteixen la comunitat. Els carrers, les places i els espais comuns es converteixen en escenaris de convivència, en punts de trobada o de desavinença que reforcen el sentiment de pertinença o, per contra, l'erosionen. A través d'aquestes interaccions, es configuren identitats col·lectives i es teixeixen vincles que no només donen sentit a la vida de les persones, sinó que també contribueixen a la cohesió social i a la vitalitat dels barris i dels municipis. En aquest context, la seguretat juga un paper clau, ja que un entorn segur afavoreix la confiança, la interacció i la construcció de comunitats més fortes i resilients.

En aquest sentit, les polítiques de seguretat en clau de barri tenen un ampli recorregut de millora, especialment si es conceben des d'una perspectiva de xarxa, en què els serveis policials formen part d'un sistema més ampli en què no són l'únic actor ni necessàriament l'actor central. Això implica repensar la seguretat pública de manera multilateral, situant la policia com un element

clau, però alhora descentralitzant-la en favor d'un enfocament més col·laboratiu i coparticipant amb la resta d'actors que treballen als barris (Crawford, 2024). Aquesta visió i actuació més coparticipada permetria aprofitar el coneixement que la mateixa administració genera i alhora dissenyar respostes més acurades i adaptades a les necessitats i complexitats dels territoris.

Davant aquest escenari, el número 67 de la revista *Papers* vol contribuir a explorar com el barri viscut i utilitzat són unitats clau d'anàlisi i d'intervenció en les polítiques de seguretat de proximitat. El monogràfic s'estructura a partir d'una introducció seguida de tres blocs de continguts. El primer bloc emmarca quatre articles en què es presenten diferents mirades sobre les polítiques de seguretat i convivència als barris. Es recullen visions, aproximacions i models, probablement més generals o conceptuals, que analitzen el tema des d'un punt de vista ampli, partint del paper de la policia fins a l'eclosió de les eines digitals en seguretat, passant per la importància de la perspectiva de gènere i feminista. El segueix un segon bloc dedicat a experiències concretes d'acció en els barris, centrant-se en casos pràctics i exemples reals d'implementació de polítiques de seguretat i convivència. Aquí s'exposen exemples específics de com aquestes polítiques es duen a terme en l'àmbit local i en els territoris de proximitat. Finalment, el tercer bloc es configura en tres articles que tenen l'objectiu de contribuir a la generació de coneixement per al desenvolupament de polítiques públiques locals de seguretat informades.

La introducció s'obre amb un article de Juanjo Medina que, a partir de la revisió de la literatura acadèmica i de les evidències disponibles, analitza les principals línies en la recerca teòrica sobre la relació entre barris, delinqüència i

inseguretat, així com els diferents models de prevenció del delictes. L'article també examina el paper de la policia en la seguretat dels barris i suggereix que la literatura existent aporta ensenyaments rellevants en aquest àmbit. En particular, destaca la importància de la dimensió comunitària en la prevenció del delictes i els problemes associats, així com la necessitat d'una reforma del sistema de seguretat basada en la coproducció, la col·laboració interinstitucional i una tendència cap al minimalisme policial en la gestió d'aquests problemes.

El primer bloc comença amb l'article de Diego Torrente, que reflexiona sobre les possibilitats i els límits de la policia comunitària (o de proximitat) en la cohesió veïnal dels barris i en la prevenció dels problemes actuals de seguretat i convivència. A partir d'una revisió sistemàtica de la literatura acadèmica i d'experiències internacionals, es contextualitza aquest model dins les polítiques de prevenció de la seguretat local. L'article examina els fonaments, els objectius i les avaluacions sobre la seva eficàcia, acceptació i legitimitat. Finalment, es tracta la incorporació de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC), i l'ús de sistemes d'intel·ligència i de policia predictiva basats en el big data, així com la capacitat del model per combinar diverses estratègies policials. Es conclou que la policia comunitària s'ha renovat mantenint els seus principis fundacionals i adaptant-se als canvis socials i tecnològics. En el segon article, Jose María López Riba exposa com l'adopció de la IA en els serveis policials ha generat grans expectatives, i més que desenvolupar un canvi profund de paradigma, ha suposat l'automatització d'algunes tasques. Ara bé, la irrupció tecnològica, tal com l'exposa l'autor, demana una reflexió profunda sobre l'ús d'aquestes eines, així com discutir les seves implicacions ètiques i socials. En el tercer article, Manuel Maroto i Cristina Fernández Bessa, des d'una perspectiva crítica, analitzen els processos de securització de la convivència a partir de la implementació i l'expansió inicial de les ordenances cíviques i el model convivencialista d'intervenció policial a l'espai públic. Exposen l'impacte de la Llei orgànica 4/2015, de protecció de la seguretat ciutadana sobre les ordenances i les funcions dels serveis policials locals, deixant entreveure els episodis de resistència, retracció i expansió d'aquest model. Per tancar aquest primer bloc, el Col·lectiu Punt 6 exposa com les marxes exploratòries són una metodologia clau per analitzar la seguretat urba-

na des d'una perspectiva feminista, integrant-la en les polítiques públiques i fomentant la participació comunitària. Aquestes eines, a banda de la seva capacitat d'anàlisi, tenen un potencial transformador i reparador, fet que contribueix a trencar amb la dicotomia entre espai públic i privat, i convertir-se en un instrument d'organització i reivindicació col·lectiva per a la transformació i apropiació dels espais des d'una mirada feminista.

En el segon bloc, l'article de Cristina Sobrino, Marta Murrià i Ricard Gomà analitza les polítiques de regeneració urbana a Catalunya amb una nova mirada, incloent-hi la convivència i la seguretat com a potencials dimensions de desenvolupament. A partir d'una revisió documental i de l'anàlisi de les accions implementades en diferents programes, com ara la Llei de Barris i el Pla de Barris de Barcelona, s'explora fins a quin punt aquestes dimensions han estat considerades en les estratègies de millora urbana amb el benentès de dur a terme una proposta per a la seva incorporació tant en el marc legislatiu com en les intervencions implementades. En segon lloc, Jacques de Maillard i Valérie Icard mostren el funcionament dels Grups de Partenariat Operatiu, en què la policia nacional francesa participa en accions conjuntes amb altres actors locals amb un enfocament compartit dels problemes de seguretat a escala dels barris. A partir d'una investigació que combina entrevistes i observacions en quatre ciutats d'un departament francès, es constataen lleugeres transformacions en els modes d'acció policials i com aquests GPO s'emmarquen en una estratègia de legitimació simbòlica dels serveis policials als barris. A continuació, Carolina Coldeira Fernández exposa amb el seu article un projecte de coproducció i enfortiment de les capacitats de les policies locals en diverses ciutats espanyoles vers la prevenció, identificació i resolució dels incidents discriminatoris i dels delictes d'odi per la construcció de barris més inclusius. Per la seva banda, en l'article de Nora Miralles i Sandra Martínez, es posa èmfasi en la importància dels processos populars de seguretat comunitària a partir de dues experiències veïnals de Salt i Manresa. Així es dirigeix la mirada en la construcció de la seguretat des de les relacions veïnals, sent el compromís i l'autogestió comunitària valors de responsabilització i d'acció política.

El tercer bloc, orientat a la generació de coneixement sobre les polítiques de seguretat amb perspectiva de barri, s'inicia amb la contribució de Marta Murrià, Cristina Sobrino i Iman El Kabiri Ouarqui. Les autores exposen com a Catalunya comptem amb diverses fonts d'informació que permeten caracteritzar i analitzar la seguretat, però que, a diferència d'altres països europeus, encara queda camp per recórrer per generar indicadors de seguretat a escala de barri de manera sistematitzada i periòdica. Avançar en aquest sentit, articulant un espai de producció d'indicadors barrials de seguretat en el marc de les polítiques de seguretat, permetria, d'una banda, orientar el disseny de polítiques públiques i la determinació i definició de les principals estratègies i eixos d'actuació i, per altra banda, desenvolupar respostes més efectives en l'àmbit operatiu. Sergio García, a partir d'exemples d'investigacions etnogràfiques al voltant dels barris i dels diferents actors que

treballen en el camp de la (in)seguretat i la convivència (policia, associacions veïnals, polítics locals, etc.) destaca les tècniques qualitatives en l'estudi de la seguretat, i com aquestes matisen les dades quantitatives i ajuden a detectar discursos. L'autor aprofundeix en les veus dels actors amb la finalitat de repensar les vies alternatives a la securització dels barris i a la criminalització de certs col·lectius que perpetuen les desigualtats socials. Finalment, l'article de Diego Maldonado, amb la seva anàlisi de la ciutat de Barcelona, ens presenta un exemple de com generar coneixement sobre seguretat a escala de barris a partir de l'ús de diferents fonts d'informació. L'autor explora com l'*efecte barri* determina els nivells d'inseguretat dels seus residents, suggerint que els barris amb major vulnerabilitat social presenten majors nivells mitjans d'inseguretat. Aquests resultats es discuteixen des d'una perspectiva de l'efecte barri principalment relacional.